

Sp. zn. 21/2016/NZ/MLU
Č. j. KVOP-41801/2019
Datum 12. září 2019

Vážený pan
Mgr. et Mgr. Adam Vojtěch, MHA
ministr
Ministerstvo zdravotnictví
Palackého nám. 4
128 01 Praha 2

Vážený pane ministře,

obracím se na Vás, abych Vám předložila shrnutí výsledků systematických návštěv psychiatrických nemocnic uskutečněných v letech 2017–2019. **V příloze naleznete souhrnnou zprávu věnující se komplexně výkonu ústavního ochranného léčení a několika vybraným obecným tématům.**

Návštěvy provádím s cílem posílit prevenci špatného zacházení na místech, kde dochází nebo může docházet k omezení svobody člověka.¹ Souhrnná zpráva slouží ke shrnutí zjištění učiněných ve větším počtu zařízení. Jejím prostřednictvím informuji odborníky, orgány státu i širokou veřejnost o situaci v zařízeních (vizte Shrnutí od str. 10). Dále je příležitostí pro právní hodnocení zjištění ve světle standardu prevence špatného zacházení, formulování doporučení pro zařízení a také pro návrh systémových opatření k nápravě.²

V této souhrnné zprávě předkládám systémových opatření celou řadu, a to především Ministerstvu zdravotnictví, ale také Ministerstvu spravedlnosti a odborné společnosti (vizte Přehled systémových doporučení od str. 109). Jejich množství je dáno jednak tím, že oblast ochranného léčení je problematická – jak to ostatně dotčené resorty již několik let vnímají, a jednak tím, že shrnuji také další monitoring psychiatrických nemocnic a oddělení fakultních nemocnic prováděný několik let. Na dalších stránkách tohoto dopisu vkládám přehled systémových doporučení pro Ministerstvo zdravotnictví – silným písmem jsem zvýraznila doporučení legislativní; ta další jsou dílem podřaditelná pod aktivitu Reformy psychiatrické péče a dílem se týkají i dalších agend ministerstva.

V souladu se zákonem o veřejném ochránci práv Vás vyzývám k vyjádření a k implementaci těchto doporučení. Předpokládám, že některé kroky lze podniknout bezodkladně, zvláště s ohledem na brzký termín dokončení návrhu novely zákona o zdravotních službách, a jiné si vyžádají hlubší úvahu, na základě spolupráce více pracovních týmů ministerstva a i s kolegy z Ministerstva spravedlnosti. Proto **žádám o vyjádření do 30 dnů od obdržení tohoto dopisu**, tedy v relativně krátké lhůtě, když předpokládám, že mi ke každému doporučení budete schopni sdělit plán dalšího postupu, abych mohla zvážit svůj další postup ve smyslu § 21a odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv.

1 Podle § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 V souladu s § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

Pokud byste uvítali další podrobnosti či vysvětlení, neváhejte se obrátit na právničku Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Marii Lukasovou, Ph.D. (tel. 542 542 484, e-mail lukasova@ochrance.cz).

Zveřejnění zprávy v přístupnějším grafickém zpracování plánuji přibližně v příštím měsíci, přičemž již nyní ji poskytuji také dalším adresátům doporučení a Pracovní skupině pro problematiku ochranného léčení zřízené na Ministerstvu spravedlnosti.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Příloha

Výkon ochranného léčení, omezovací prostředky a další témata, souhrnná zpráva z návštěv psychiatrických nemocnic

Doporučení pro Ministerstvo zdravotnictví (ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti)

Doporučení týkající se právního a administrativního rámce ochranného léčení, z hlediska respektování práva pacientů nebyť podroben špatnému zacházení. Tučné písmo značí legislativní doporučení.

- (1) **provést komplexní revizi právní úpravy ochranného léčení a připravit potřebné legislativní návrhy (tedy, mimo jiné, doplnit právní úpravu zabezpečení příslušných pracovišť, stanovit personální nároky na poskytovatele, právní podklad a záruky pro léčbu bez souhlasu, mechanismus přemísťování pacientů, garantované specifické podmínky pro děti; srov. kap. 5 a 6),**
- (2) zpracovat koncepci ochranného léčení a v jejím rámci zlepšit mechanismus jeho financování (srov. kap. 6.10),
- (3) sjednotit postup poskytovatelů zdravotních služeb při hodnocení naplnění účelu ochranného léčení a přetrvávající nebezpečnosti pacienta (nabídnout vodítko pro strukturovanou úvahu poskytovatele; srov. kap. 6.6 a 6.7),
- (4) zajistit obnovení oddělení pro sexuologickou léčbu spádového pro severní Moravu (srov. kap. 6.1),
- (5) dotovat investiční záměry psychiatrických nemocnic spojené se zabezpečováním oddělení specializovaných na poskytování ochranného léčení pro nebezpečné pacienty (srov. kap. 6.2),
- (6) pokračovat v rozvoji pilotovaných forenzních multidisciplinárních týmů (srov. kap. 10.1),
- (7) garantovat průběžné vzdělávání znalců, tak aby došlo k usměrnění k větší jednotnosti (srov. kap. 6.8),
- (8) **připravit návrh změny zákona o zdravotních službách tak, aby obsahoval úpravu přestupku ponižujícího zacházení a nesprávného použití omezovacího prostředku (srov. kap. 9.2),**
- (9) **připravit návrh změny zákona o specifických zdravotních službách tak, aby obsahoval vymezení předmětu a podmínek dozoru státního zastupitelství na místech, kde se vykonává ochranné léčení (srov. kap. 9.1).**

Další doporučení pro Ministerstvo zdravotnictví

Doporučení týkající se samotného výkonu ústavního ochranného léčení a i dalšího psychiatrického léčení v nemocnicích. Tučné písmo značí legislativní doporučení.

- (10) **bud' připravit návrh změny zákona o zdravotních službách za účelem vymezení podmínek přípustného použití kamer v nemocnicích, nebo provést kroky v oblasti metodického vedení za účelem ukončení používání kamer (srov. kap. 11.4),**

- (11) zjišťovat a analyzovat případy, kdy policie zasahuje na vyžádání personálu psychiatrických oddělení a nemocnic; výsledky průběžně promítat do metodického vedení a vzdělávání (srov. kap. 11.5),
- (12) vypracovat, ve spolupráci s policejním prezidiem, postup pro situace, kdy pro zvládnutí agresivního pacienta zdravotníci volají na pomoc policii a kdy policie působí na půdě zdravotnického zařízení, s cílem zajistit jejich koordinaci a postup založený na principu co nejmenšího omezení a minimalizace použití síly (srov. kap. 11.5),
- (13) zajistit, případně ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, vydání předpisu zakotvujícího povinnost policie zajistit, že zdravotnickým pracovníkům budou předány informace o okolnostech zadržení a převozu pacienta, u něhož policie asistovala (srov. kap. 11.6),
- (14) **připravit návrh novely § 88 odst. 1 písm. a) zákona o specifických zdravotních službách tak, aby obsahoval zásadu svobodného a informovaného souhlasu také v případě ochranného léčení, případné výjimky stanovil jasně a vyžadoval pro ně odůvodněné rozhodnutí o nedobrovolné léčbě a upravoval možnost odvolání proti němu k nezávislému orgánu (srov. kap. 12.4),**
- (15) analyzovat dostupnost a účinnost existujících nástrojů ochrany (civilní nebo správní soud) pacientů, kteří odporují rozhodnutí opatrovníka nebo poskytovatele/lékaře o jejich psychiatrické léčbě, a v návaznosti na výsledek analýzy buď připravit metodický a informační materiál pro poskytovatele a pacienty, jak tyto nástroje účinně využívat v klinické praxi, anebo připravit návrh novely zákona o zdravotních službách a zakotvit nástroj nový (srov. kap. 12.4),
- (16) shrnout právní pravidla léčby duševních poruch bez souhlasu do metodického materiálu pro poskytovatele zdravotních služeb (srov. kap. 12.4),
- (17) zajistit, aby pacienti v ochranném léčení byli ubytováni v pokojích s maximální kapacitou 4 lůžka,
- (18) **a zvážit zakotvení tohoto standardu do vyhlášky (o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení; srov. kap. 16.1),**
- (19) připravit konkrétní a časově ukotvený plán zlepšení personální situace následné psychiatrické péče obecně a pracovišť poskytujících ochranné léčení zvláště (srov. kap. 17.2),
- (20) připravit a garantovat vzdělávací program pro psychiatry o provádění EKT (srov. kap. 19.5),
- (21) formou metodického vedení stanovit parametry evidence o použití EKT a vést na základě těchto dat národní přehled (srov. kap. 19.5),
- (22) zaujmout koncepční přístup ke zrušení používání síťových lůžek, který by zahrnoval hledání a posílení účinných alternativ používání nejen síťových lůžek, ale omezovacích prostředků obecně (srov. kap. 20.8),
- (23) **buď zlepšit definici farmakologického omezení v zákoně o zdravotních službách, nebo metodickým vedením usměrnit výklad zákona tak, aby zahrnoval definici podle CPT (srov. kap. 20.9),**

- (24) podpořit kvalitní vzdělávání v bezpečném používání omezovacích prostředků a používání metod deeskalace, například přípravou jejich programů a výškolením školitelů v rámci aktivit reformy psychiatrické péče (srov. kap. 20.14),
- (25) zabývat se koncepčně tématem omezovacích prostředků: soustavnou metodickou podporou poskytovatelů i kontrolních orgánů, podporou konkrétních projektů k odbourávání dlouhodobých omezení, garantováním speciálního školicího programu apod. (srov. kap. 21.2),
- (26) **připravit návrh změny § 39 odst. 4 zákona o zdravotních službách tak, aby předepisoval vedení evidence případů použití omezovacích prostředků v pravém smyslu slova (srov. kap. 21.3),**
- (27) zjišťovat a analyzovat případy, kdy dojde ke zranění nebo usmrcení člověka v (časové) souvislosti s použitím omezovacího prostředku; výsledky průběžně promítat do metodického vedení a vzdělávání (srov. kap. 21.3),
- (28) z pozice gestora zdravotnictví i garanta reformy psychiatrické péče zajistit, že postup v reformě psychiatrické péče v roce 2019 a 2020 nebude znamenat zhoršení podmínek poskytování péče v psychiatrických nemocnicích (srov. kap. 21.4),
- (29) **připravit návrh novely zákona o zdravotních službách, jež zakotví přestupkovou odpovědnost poskytovatele za porušení povinností podle § 39 zákona (srov. kap. 21.4),**
- (30) **připravit návrh změny zákona o zdravotních službách tak, aby stanovil výjimku z povinné mlčenlivosti pro případy oznamování a sdělování informací o špatném zacházení a dále stanovil povinnost poskytovatele oznamovat zjištění známek špatného zacházení (srov. kap. 23.1),**
- (31) vydat doporučení pro poskytovatele zdravotních služeb při ošetření osob omezených na svobodě a zveřejnit je ve Věstníku MZ (vysvětlit důraz na důvěrnost vyšetření a parametry zprávy a možnosti hlášení případů státnímu zástupci; srov. kap. 23.1).